

Микола ҐЕНИК*кандидат історичних наук, доцент кафедри політичних інститутів та процесів**Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника**ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5716-8299>**e-mail: mykola.genyk@ukr.net*

ЛОБІЮВАННЯ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В ПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АЛЕКСАНДРА КВАСНЕВСЬКОГО¹

Важливим етапом польсько-українського примирення стала імплементація його принципів, розроблених еміграційними середовищами, у міждержавних відносинах. Велика заслуга у нормалізації польсько-українських відносин належить польському політикові, журналістові і громадському діячеві Александру Квасневському. Концепція польсько-української співпраці в політичній думці А. Квасневського містила кілька елементів, як-от усвідомлення вирішального значення осі Варшава-Київ для безпеки регіону, розв'язання історичних суперечок, лібералізація політики щодо національних меншин, досягнення примирення, лобіювання інтеграційних та економічних прагнень України. Нормалізація польсько-українських відносин, інституалізація двостороннього примирення та лобіювання інтересів України на міжнародній арені стали важливими напрямками діяльності Александра Квасневського. В період його двох президентських каденцій ініційовано низку двосторонніх проєктів у політичній і економічній галузях. А. Квасневський взяв участь у розв'язанні внутрішньо української кризи 2004 р., виступає радником українських політичних інституцій та експертом у питаннях двостороннього співробітництва. Неодноразово визнавався кращим лобістом України на міжнародній арені.

Президентура А. Квасневського вирізняється порівняно з правліннями інших глав держави III Речі Посполитої. За його каденції ухвалено нову Конституцію, Польща вступила в ЄС і НАТО. Започатковані А. Квасневським ініціативи – запрошення України до групи центрально-європейських держав, підтримка реформ і демократизації, лобіювання вступу до НАТО і ЄС, декларація про примирення, побудова нафтопроводу Одеса-Іданськ, щорічний економічний форум в Жешові, створення польсько-українського військового підрозділу – залишаються актуальними.

Ключові слова: польсько-українські відносини, польсько-українське примирення, Александр Квасневський, лобіювання.

Важливим етапом польсько-українського примирення стала імплементація його принципів, розроблених еміграційними середовищами, у міждержавних відносинах. Велика заслуга у нормалізації польсько-українських відносин належить польському політикові, журналістові, громадському діячеві та президентові Александру Квасневському.

Джерельну базу дослідження склали матеріали Архіву Президента РП у Варшаві, архіву Літературного інституту у Парижі, Національного закладу ім. Осолінських у Вроцлаві, виступи, промови та інтерв'ю А. Квасневського. Метою

¹ Публікацію підготовлено у межах стипендіальної дослідницької програми Центру діалогу ім. Юліуша Мерошевського (Варшава).

публікації є розкриття ролі президента Польщі в лобіюванні інтересів України на міжнародній арені та у двосторонніх відносинах.

Александр Квасневський народився 1954 р. в Бялогарді в сім'ї переселенців з Віленщини. Брав участь у діяльності молодіжних соціалістичних політичних організацій. У період трансформаційних процесів був учасником нарад Круглого стола. Співзасновник та керівник Соціал-демократії Речі Посполитої Польщі. У 1995 р. переміг на президентських виборах чинного главу держави Л. Валенсу.

З перемогою на президентських виборах А. Квасневського активізувалися польсько-українські контакти, зокрема на рівні Консультативного комітету президентів України і Польщі, який був унікальним інструментом у європейській політичній практиці. Лобіювання інтересів України стало одним з основних завдань глави польської держави. Президент Польщі зайняв позицію активного просування українського партнера у європейській структурі (*Rozmowa z prezydentem*, 1997, s. 1, 3; *Informacja o Komitecie Konsultacyjnym*, 1993, s. 156; *Komunikat z posiedzenia Komitetu*, 1993, s. 156–158).

В одному з інтерв'ю А. Квасневський згадував, що в молоді роки зачитувався паризькою “*Kultura*”, яка була провідним польським інтелектуальним журналом. Певний вплив на формування позиції новообраного польського президента мала обставина, що під час першого закордонного візиту А. Квасневського Є. Гедройць у Мазон-Ляфіт вручив йому два особисті меморіали стосовно відносин з Росією і Україною (AILP, Rosolak, 1996; AILP, *Rozmowa o wschodnich*, 1996). Важливим кроком на шляху польсько-українського зближення стало запрошення А. Квасневським президента Л. Кучми на саміт глав держав Центральної Європи у Ланьцуті у червні 1996 р. Тоді ж було узгоджено питання щодо підписання декларації про міжнаціональне примирення, яке було відкладено на наступний рік і приурочено до 50-ліття акції “*Wisła*” (AILP, Krzemień, 1996).

Концепція польсько-української співпраці в політичній думці А. Квасневського містила кілька елементів, як-от усвідомлення вирішального значення осі Варшава-Київ для безпеки регіону, розв'язання історичних суперечок, лібералізація політики щодо національних меншин, досягнення примирення, лобіювання інтеграційних та економічних прагнень України. А. Квасневський виходив з визначального значення Польщі і України для всього регіону. Виголошуючи тост у Києві 20 травня 1997 р., ствердив, що, «коли в польсько-українському діалозі виникали розбіжності, це мало наслідки, які виходили за рамки наших двосторонніх відносин. Однак, коли в нашій співпраці переважає консенсус – Польща і Україна стають основою відносин як у нашому регіоні Європи, так і на всьому континенті. У мирній і процвітаючій Європі не можуть бути відсутніми обидва наші народи і країни» (*Wizyta państwowa na Ukrainie 32205*, 1997).

Цю думку він розвинув під час промови у Верховній Раді України 21 травня 1997 р.: «Розмір і потенціал наших країн свідчать на користь того, що кожна з них може відігравати важливу роль у стабілізації ситуації в нашому регіоні. Тому ще більш важливим є об'єднання наших зусиль, що виражається у стратегічному партнерстві Польщі та України. Безпека демократичної і незалежної Польщі тісно пов'язана з безпекою демократичної і незалежної України, а мирне і процвітаюче

існування Європи навряд чи можна уявити у відриві від безпеки і успішного розвитку обох наших країн» (Wizyta państwowa na Ukrainie 32204, 1997).

На відкритті Польсько-українського економічного форуму в Жешові А. Квасневський наголосив на тому, що якщо ми хочемо вирішити наші проблеми, якщо ми хочемо побудувати кращу, безпечнішу, більш конкурентоспроможну Центральну Європу, то, безсумнівно, співпраця наших країн стає завданням першочергової важливості. Польща та Україна, які разом мають майже 100 мільйонів громадян, можуть запропонувати одна одній багато різних форм співпраці.

Розширення НАТО і ЄС – це два напрями одного й того ж загального процесу європейської інтеграції. Їх слід розуміти як зсув зони стабільності та безпеки на схід, який відбувається під загальним припущенням, що європейська безпека є неподільною, а існування будь-яких «сірих» або «буферних» зон є неприйнятним. А. Квасневський запевняв, що Польща, також як член НАТО і Європейського Союзу, продовжуватиме всіма силами підтримувати зміцнення безпеки України і прагнення України до участі в європейських структурах.

Президент Польщі виражав бажання, щоб кордони між нашими країнами були відкритими, дружніми до людей і водночас виконували свою функцію у боротьбі з організованою злочинністю, наркотиками, нелегальною еміграцією (Polsko-Ukraiński Szczyt Gospodarczy, 1998).

Важливим фактором міждержавного зближення вважав розв'язання історичних конфліктів і подолання упереджень і ворожості. А. Квасневський звертав увагу на глибоку укоріненість конфліктів та негативний вплив тоталітарного минулого: «Ворожнеча і конфлікти між народами зазвичай мають давнє коріння. Але це також факт, що повоєнні десятиліття не скрізь у Європі були однаково сприятливими для тривалого подолання історичної напруженості та проблем. У країнах, що потрапили під радянське панування після Другої світової війни, дружба і братерство між народами були одними з провідних пропагандистських гасел, але реальність була іншою. Тисячі людей зазнали жорстоких переслідувань за політичними, релігійними та етнічними мотивами. Інші були змушені жити в лицемірстві і невігластві, роками стираючи зі своєї пам'яті ті фрагменти історії, які не вписувалися в усталену модель інтернаціоналістичного братерства».

Отримання незалежності державами ЦСЄ та глибинні трансформації дали змогу почати формувати відносини між народами на основі загальнолюдських цінностей і поваги до людської гідності. Однак у багатьох регіонах ця трансформація також розморозила небезпечний потенціал націоналістичних настроїв, ксенофобії та ворожих стереотипів. Суперечки і конфлікти на національному підґрунті сьогодні є однією з найсерйозніших загроз європейській безпеці (Statement by Aleksander Kwasniewski, 1997).

Під час відкриття пам'ятника жертвам табору в Явожно польський президент наголосив на тому, що немає такого обґрунтування, немає такої ідеології, немає такої національної чи державної ідеї, яка могла б виправдати порушення основоположних прав, яка могла б пояснити застосування нелюдських методів колективної відповідальності: «Ніхто і ніщо не може виправдати сталінізм, його злочини і беззаконня. Люди, відповідальні за існування цього табору і за все, що тут від-

бувалося, – винні перед Польщею, винні перед її історією». Метою тоталітарного режиму було назавжди розділити поляків та українців. Однак сучасні суспільства не повинні дивитися на історію як на виправдання для ненависті і помсти, для зведення нових рахунків. Вони повинні дивитися на неї як на застереження і урок на майбутнє: «Тільки вільна нація, суверенна нація, зріла нація може дивитися в обличчя своїй історії, бачити її без ухилянь і сумнівних виправдань. Ненависть – поганий порадник. Ми живемо не для того, щоб ненавидіти, а для того, щоб пам'ятати і залишити нашим дітям кращий світ, ніж той, у якому жили наші батьки і діди» (Prezydent Polski i Ukrainy, 1998).

Напередодні саміту президентів Центральної Європи у Львові А. Кваснєвський наводив приклад цього міста як можливість досягнення міжнародного співжиття. У Європі є небагато місць, які символізують досвід останніх кількох сотень років, які є місцем зустрічі стількох культур, які насправді найкраще відображають дух європейської співпраці та співробітництва в Центральній Європі. Різноманітність – це не прокляття: «Різноманітність може бути багатством, і я думаю, що Львів доводить, що чим більше ми відрізняємося і чим більше ми можемо працювати разом, тим більше ми можемо творити і тим більше ми можемо відбудовувати» (Szczyt Prezydentów, 1999).

На переконання А. Кваснєвського, після десятиліття фундаментальних змін, започаткованих у 1989–1991 рр., Центрально-Східна Європа постає як приклад особливого історичного успіху в подоланні міжетнічної напруженості та розбудові регіональної співпраці, зміцненні спільної безпеки і стабільності: «Цей успіх не був нам гарантований, ми завдячуємо йому власними зусиллями, мудрістю та відповідальністю. Адже коли розтанула крига «холодної війни» і мороз ялтинського порядку, постало питання, як суверенні держави цієї частини Європи впораються з багажем важкого минулого. Протягом історії та у спогадах поколінь, що досі живуть тут, людські долі по-різному складалися в киплячій стихії політичних інтересів, національних прагнень, цивілізаційних зіткнень і переплетення культур. Були війни, ворожнеча і конфлікти – залишилися болючі спогади, образи і стереотипи. У вогні розпалених емоцій вони могли б створити вибухонебезпечну суміш. Ми уникнули цієї небезпеки. Ми обрали діалог, відкритість, важке, але послідовне примирення. Ми показали, що хочемо будувати майбутнє на довірі, повазі відмінності та пошуку спільного блага» (Prezydent RP Aleksander Kwaśniewski, 2000).

А. Кваснєвський звертав увагу на нерозв'язаність проблем національних меншин у тоталітарних суспільствах. Коли ялтинська мерзлота розтанула, відкрився рухомий і пульсуючий ландшафт. Відносини Польщі з її сусідами стали діалогом незалежних держав, які проводять суверенну політику – з усіма перевагами, але також і труднощами цієї нової ситуації. Національні меншини також отримали можливість повноцінно та автентично виражати свої потреби, почуття та прагнення. Великі досягнення нашого перехідного періоду – демократія, верховенство права, свобода слова, відкритість суспільного життя, плюралізм поглядів – сприяють дебатам. Вони не придушують суперечки і не штучно замовчують конфлікти (Otwarcie międzynarodowej konferencji, 2000).

Одним з найважливіших та історичних досягнень А. Квасневського слід вважати підписання польсько-української декларації про примирення. У процесі підготовки декларації до підписання відбувалися доволі гострі польсько-українські дискусії. Заступник міністра закордонних справ України А. Бутейко виступав за усунення з тексту речення про пролиту кров поляків на Волині у 1942–1943 рр. Радикальні прихильники примирення пропонували внесення у текст формули «пробачаємо і просимо пробачення», яку було застосовано у відомому листі польського єпископату до німецького у справі міжнародного примирення під час II Ватиканського собору у 1966 р. (AILP, Nowosad, 1997, s. 1, 16).

Напередодні поїздки в Україну президент Польщі зустрівся з групою польської і української молоді у Кракові. Пояснюючи сутність декларації, яка готувалася до підписання, А. Квасневський ствердив, що «польсько-українська повоєнна історія була сповнена драматичних подій, які залишили слід у свідомості поляків та українців. Необхідно назвати те, що було поганим, і сказати, що це ніколи не може повернутися. Необхідно також показати, як багато хорошого було в нашій спільній історії протягом кількох сотень років» (Spotkanie z grupą, 1997).

В інтерв'ю українським ЗМІ польський президент пояснював, що ідея цієї декларації полягає в переконанні, що ми повинні намагатися винести уроки з важкого, драматичного минулого таким чином, щоб це допомогло нам будувати добре майбутнє. Декларація повинна закрити деякі рахунки, створюючи можливість для молодого покоління, щоб польсько-українські відносини були сповнені порозуміння, примирення і багаті на економічні, політичні та культурні контакти: «У цій декларації ми хочемо сказати, що було неправильно, що було трагічно, до чого немає права повернення. Якщо Польща і Україна хочуть жити разом у мирі, в дружбі, то не повинно бути повторення ні драми Волині під час війни, ні операції «Вісла». Це дуже важливо, щоб ми могли подолати погане минуле, щоб ми не будували нових націоналізмів на основі цих подій» (Wywiad dla mediów, 1997).

Пояснюючи концепцію польсько-українського примирення під час промови у Верховній Раді України, А. Квасневський наголосив на тому, що ми також повинні набратися сміливості говорити про те, що було складним у нашій історії і що досі викликає емоції в деяких колах: «Я впевнений, що завдяки мудрому і сміливому промовлянню правди про важке минуле ми знайдемо шлях до справжнього примирення, яке зміцнить добросусідство між Польщею та Україною. Це підказують нам не лише політичні міркування, але й мораль. Наші народи хочуть дивитися насамперед у майбутнє, в якому домінують молодість і бажання творити, а не заціклюватися на проблемах минулого». Але глибоко людська формула «прощаємо і просимо прощення» має сенс навіть тоді, коли хтось не несе безпосередньої відповідальності за драматичні події минулого. Вона вимагає від нас поваги і співчуття до чужого страждання (Wizyta państwowa na Ukrainie 32204, 1997).

Символічним актом польсько-українського порозуміння стала міждержавна декларація про примирення, яка була прийнята на рівні глав держав. 21 травня 1997 р. президенти Польщі та України А. Квасневський і Л. Кучма підписали у Києві спільну заяву про порозуміння і примирення. В преамбулі документа відзначалося, що заява ухвалена, спираючись на усвідомлення історичної відповідальності

щодо теперішнього і майбутнього покоління українців і поляків та ролі Польщі і України у зміцненні безпеки й стабільності у ЦСЄ, оцінюючи важливість стратегічного партнерства обох країн, керуючись постановами Договору про добросусідство, дружні відносини і співпрацю, будучи переконаними у необхідності побудови майбутніх польсько-українських відносин на правді, справедливості, щирому порозумінні і примиренні та прагнучи спільно подолати складну спадщину польсько-українських відносин, щоб тіні минулого не накладалися на теперішні дружні і партнерські зв'язки між обома країнами і народами.

В заяві відзначалося, що протягом багатовікової історії польсько-українського сусідства є багато хвилюючих прикладів щирої дружби, взаємодопомоги, співпраці, братерства зброї, та взаємних культурних впливів, які збагачували обидва народи. Не слід оминати також трагічних сторінок, як-от десятиліття воєн XVII і XVIII ст. ст., прояви антиукраїнської політики польських урядів міжвоєнного періоду, переслідування польського населення на Радянській Україні у період сталінських репресій, польсько-український конфлікт періоду Другої світової війни та перших повоєнних років, події на Волині 1942–1943 рр. та акцію «Вісла»: «Замовчування чи одностороннє висвітлення всіх цих фактів не зменшує болю покривджених і їхніх близьких, не сприяє поглибленню взаєморозуміння між нашими народами. Дорога до справжньої дружби веде передусім через правду і взаєморозуміння. Визнаємо, що жодна мета не може становити виправдання для злочинів, насильства і застосування колективної відповідальності». У заяві відзначалося, що інколи джерела конфліктів були поза Україною і Польщею, склалися через не залежні від поляків і українців обставини та недемократичні політичні системи, нав'язані нашим народам проти їхньої волі.

У заяві запламовувалося виконавців усіх злочинів, які спричинили терпіння загиблим і примусово переселеним полякам і українцям. Одночасно виражалася вдячність усім, хто протягом тих важких років діяв на користь зближення наших народів.

Оскільки незалежні Україна і Польща є добрими сусідами і стратегічними партнерами, у декларації наголошувалося на важливості подолання кривди, яка залишилася у пам'яті багатьох українців і поляків: «До цього схиляє нас не тільки повага демократичних цінностей, пошана прав людини, основних принципів і норм міжнародного права, але й прагнення побачити Україну і Польщу в об'єднаній Європі».

Інтерпретацією спільного минулого та його складних періодів повинні зайнятися спеціалісти, які в атмосфері відкритості ретельно дослідять факти та підготують їхні об'єктивні оцінки. Для кращого взаєморозуміння між польським і українським народами необхідно стимулювати діалог середовищ, які формують громадську думку. Слід також ширше використовувати можливості польських громадян українського походження і українських громадян польського походження, які своєю працею роблять значний внесок до культурного і економічного розвитку наших держав. Вони повинні стати аніматорами тісної співпраці Польщі і України. Обидві держави повинні опікуватися польською меншиною в Україні і українською меншиною в Польщі, а також підтримувати їх розвиток. У декларації

стверджувалося, що Польща і Україна докладуть старань, щоб свідомість молодого покоління не була обтяжена спогадами трагічних сторінок історії. Майбутнє покоління повинне жити у спільному європейському домі, в якому не буде місця для упереджень і недовіри. Президенти обох держав обіцяли здійснювати патрунування над зміцненням ідеї польсько-українського порозуміння і примирення: «У давнину наші предки виливали воду на шаблі на знак миру, союзу і братерства. І сьогодні ми, поляки і українці, хочемо влити у наші серця почуття дружби і солідарності. На порозі XXI ст. пам'ятаймо про минуле, але думаймо про майбутнє!» (AILP, Wspólne oświadczenie, 1997, s.17; Przewyciężyć gorycz, 1997, s. 9).

З нагоди підписання спільної декларації президентів України і Польщі про порозуміння і примирення Є. Гедройць видав заяву, в якій назвав цю подію історичною: «Дружба і співпраця наших народів дає надії на стабілізацію у цій частині Європи. Однак декларація обох президентів є тільки дороговказом». На шляху її реалізації необхідно переламати наявні упередження з обох боків, розрахунки кривд, змінити нездатну і неохочу бюрократію та не піддаватися провокаціям: «Ставкою у цій боротьбі є наша і ваша незалежність і демократія» (AILP, List J.Giedroycia, 1997).

Юліуш Урбанович стверджував, що подолання конфліктів є імпульсом до спільного майбутнього та демонструє бажання обох народів опинитися в об'єднаній Європі. Публіцист розглядав польсько-українське примирення на фоні аналогічних процесів у Європі, зокрема порівнював його значення з німецько-французьким (AILP, Urbanowicz, 1997, s. 86–88; Orzeł z Tryzubem, 1997, s. 1; Wizyta na medal, 1997; Dębski, 1997).

Декларація про примирення була неоднозначно сприйнята насамперед у польському суспільстві. Публіцисти і політики націоналістичного спрямування критикували А. Квасневського за надмірні, на їхню думку, поступки українській стороні. Різко ставилося також питання відновлення цвинтаря Орлят у Львові (AILP, Lipiński, 1997). На зустрічі 7 квітня 2000 р. з прем'єром В. Ющенком А. Квасневський висловився за наповнення політики примирення конкретним змістом, що повинно «мати результатом залучення до взаємної співпраці не тільки політиків, але й громадян» (APRP, Spotkanie).

Підтримку намаганням польського і українського керівництва досягнути компромісів у сфері політики пам'яті надавав Папа Римський. З нагоди 60-ї річниці подій на Волині Іоанн Павло II видав звернення, в якому зазначив, що нове тисячоліття вимагає, щоб українці і поляки не залишалися поневоленими сумними споминами минулого: «Роздумуючи над минулими подіями в новій перспективі і будуючи краще майбутнє для всіх, нехай подивляться на себе взаємно поглядом примирення. <...> Заохочую обидва братні народи, щоб безмірно і наполегливо прагнули до пошуків співпраці і миру» (ZNiO, Katolicka Agencja Informacyjna; Звільніть серця, 2009, с. 117–119; Мир між народами, 2009, с. 185–190). У своєму коментарі Я. Новак-Єзборанський відзначив, що «лист Папи є дуже міцним виразом підтримки і заохочення для польсько-українського примирення, зокрема пробачення провин і кривд, які обидва народи заподіяли у минулому» (ZNiO, Jan Nowak-Jeziorański).

Польща і Україна піднесли свої відносини до рівня стратегічного партнерства. Реалізація політики міжнаціонального примирення передбачала також вирішення проблем національних меншин та історичних пам'яток. Виступаючи з промовою 24 червня 2005 р. на відкритті Цвинтаря Орлят, В. Ющенко наголосив на тому, що у Львові відбувається «історична для всієї Європи подія – примирення України і Польщі».

Згідно з домовленостями 2004 р. був проведений як Рік Польщі в Україні, а 2005-й – як рік України в Польщі. Систематично відбуваються зустрічі на найвищому рівні, діє Консультативний комітет. На засіданнях польсько-українського президентського комітету обговорювалися питання європейської і євроатлантичної інтеграції, військово-політичні проблеми, енергетична безпека, хід підготовки до спільного проведення фіналу чемпіонату Європи з футболу 2012 р., культурна і наукова співпраця (APRP, Prezydent RP przyjął Ministra). Зокрема, 29–30 червня 2000 р. у Львові на засіданні Консультативного комітету Президентів Польщі і України обговорювалися проблеми примирення, будови трубопроводу Одеса-Броди, збереження культурної спадщини (APRP, Posiedzenie Komitetu).

В період каденцій А. Кваснєвського було започатковано багато спільних проєктів, зокрема будівництво нафтопроводу Одеса-Броди-Гданськ, спільне виробництво зернозбиральних комбайнів «Бізон» та сільськогосподарських тракторів «Урсус», спільне підприємство з розвідки та видобутку газу в Україні, щорічний польсько-український економічний форум у Жешові, створення польсько-українського військового батальйону, заснування польсько-українського університету, розв'язання проблем національних меншин, подолання негативних стереотипів.

Значні результати було досягнуто в економічній галузі. Обґрунтовуючи концепцію трубопроводу Одеса-Броди-Гданськ, А. Кваснєвський наголошував на тому, що: «шлях, що веде з портів Одеси на північний захід, є природним торговельним шляхом, який історично пов'язує Центральну Європу з Близьким Сходом. Саме тут, через Одеський, Іллічівський, Південний причали, найкоротший шлях з Близького та Середнього Сходу веде не лише до Варшави та Гданська, але й до Берліна та Гамбурга, а також до Стокгольма та Лондона. Це шлях, який оминає політично нестабільні регіони, все більш перевантажені середземноморські шляхи та природний комунікаційний бар'єр Карпатських гір» (Wizyta państwowa na Ukrainie 32203, 1997).

Лобіювання України здійснювалося А. Кваснєвським на багатьох рівнях і форумах. Звертаючись до польських підприємців, А. Кваснєвський закликав до підтримки України: «Польща має обов'язок підтримувати Україну на міжнародному рівні. Я намагаюся це робити, але ви також маєте багато чого зробити. Україна – молода країна, незважаючи на свою велику історію, країна, чия демократія є свіжою, але країна, яка щодня доводить, що вона займає важливу позицію в міжнародному житті. Однак часто це є нездоланим бар'єром для розуміння того, що відбувається в Україні і чому такі інституції, як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, а також інші міжнародні фінансові організації, повинні підтримувати трансформації, які відбуваються в сусідній Україні. Я прошу вас завжди пам'ятати, що наш обов'язок – підтримувати зусилля України. Чим краще буде Україні, тим

краще буде Польщі. Чим краще буде нашим українським друзям, тим більше ми будемо впевнені в майбутньому нашого регіону і всієї Європи. Це надзвичайно важливе завдання, і я хотів би попросити ділових людей, які зібралися тут, у Жешуві, у 1999 р., бути адвокатами, навіть у невеликому масштабі, але щодня, України, яка є не тільки нашим стратегічним партнером, не тільки нашим великим сусідом, але й нашим другом» (Prezydent Aleksander Kwaśniewski i Leonid Kuczma, 1999).

Лобіюючи інтереси України, польський президент не був згоден з думкою про те, що потрібно спочатку дочекатися ефекту від реформ, а потім допомагати Україні фінансово. Без фінансової допомоги реформ не буде: «І відповідальність сьогодні Валютного фонду, Світового банку, Європейського банку саме в цьому і полягає. Ці інституції мають взяти на себе складні рішення, ми знаємо, ризик ініціативи і ризик підтримки необхідних реформ, які готуються у нашого дружнього сусіда» (Polsko-Ukraiński Szczyt Gospodarczy, 1998).

Україна, з її людським та економічним потенціалом і особливим розташуванням на карті Європи, буде однією з тих країн, які визначатимуть політичну та безпекову архітектуру нашого континенту на десятиліття вперед: «Ми не просто хочемо допомогти в експертному сенсі. Ми повинні все більше бути присутніми в Україні через інвестиції, в банківській системі, в системі страхування, в тих сферах, які ще не відкриті. Це буде реальна підтримка реформ, які відбуваються в Україні, це також буде чітка підтримка включення України в європейську взаємодію» (Prezydent RP i Prezydent Ukrainy, 2000).

А. Квасневський наголошував на необхідності підтримки реформ в Україні. «Ми не повинні припиняти працювати разом і включати Україну в міжнародне співробітництво, в європейські структури та організації, які визначають форму сучасного світу». Україна, з її людським та економічним потенціалом, з її особливим місцем на карті Європи, буде однією з країн, які визначатимуть політичну та безпекову архітектуру нашого континенту на десятиліття вперед. Європа буде іншою, якщо Україна буде залучена до дуже тісної співпраці в різних європейських структурах, якщо вона зможе брати участь у європейському ринку, і Європа буде іншою, якщо ці можливості не будуть створені для України, якщо вона фактично має єдину можливість для розвитку, співпрацюючи зі своїми східними партнерами: «Це не лише питання власного вибору України, який вона вже зробила, але й питання нашої спільної відповідальності за майбутнє незалежної, демократичної та суверенної України. Це також наша спільна відповідальність за майбутнє Європи».

А. Квасневський наголошував на важливості для України накопиченого польського досвіду економічної та політичної трансформації: «Ми готові ним ділитися, вказуючи на те, що вдалося, і застерігаючи від того, що не вдалося. Такий досвід є повчальним, і ми можемо застерегти від деяких помилок чи упущень наших українських партнерів. Ми не просто хочемо допомогти в експертному сенсі. Я думаю, що ми повинні все більше й більше бути присутніми з інвестиціями в Україні, в банківській системі, в системі страхування, в тих сферах, про які ви говорили, які ще не відкриті, які ще попереду. Це також буде дуже реальна підтримка реформ, які відбуваються в Україні. Це також буде дуже чітка підтримка включення України в європейську співпрацю» (Wystąpienie Prezydenta RP, 2000).

У 2004 р. польський президент взяв активну участь у пошуку шляхів виходу з внутрішньо української кризи у період президентських виборів (Kwaśniewski, 2005, s. 13–15). Він організував приїзд до Києва Хав'єра Солани і Валдаса Адамкуса, які виступили як міжнародні посередники на переговорах влади і опозиції. Тоді ж А. Квасневський висунув пропозицію Круглого стола для розв'язання внутрішньо українських протиріч.

А. Квасневський зазначав польські помилки на українському напрямі, особливо в період правління «Права і справедливості»: «Уряд і президент багато років були пасивними щодо України. Певною мірою це стало наслідком очікувань частини електорату ПiС, глибоко вкорінених в історичних питаннях, особливо Волинської різанини. Не було активної політики, яку я проводив і яку продовжували президенти Качинський та Коморовський». На думку А. Квасневського, втрата Варшавою ініціативи призвела до ослаблення її впливів у західних структурах: «Через ці упущення ми втратили перевагу в ЄС і НАТО, де раніше вважалися експертом в українських справах. Не адвокатом, а саме експертом».

А. Квасневський виступив противником реанімації польсько-української унії в імперіалістичному сенсі: «Це означало б, що ми створюємо собі в українцях ворога і повертаємось до найгірших подій минулого». Ідеальним розв'язанням, на думку А. Квасневського, був би вступ України до ЄС. «Тоді у нас немає кордону, але є спільні інтереси, спільні системи, які працюють. Я можу уявити чудові відносини між Польщею та Україною в рамках ЄС, міцною основою є, наприклад, присутність мільйонів українців у Польщі, які тут мешкають та влаштовують своє життя. Був би не проти, якби Польща та Україна як країни-члени ЄС підписали угоду про дуже тісні відносини, захист людей, культурний обмін, вивчення мов» (Я пообіцяв Януковичу, 2023).

У 2004 р. А. Квасневським засновано фундацію “Amicus Europae”, цілями якої є підтримка громадянського суспільства, пропагування євроінтеграції, підтримка країн, що прагнуть до членства в європейських і євроатлантичних структурах, «розвиток Нової Політики Сусідства Європейського Союзу, особливо у разі України і Білорусії», інтеграція національних і релігійних меншин в місцеве суспільство (Fundacja Amicus Europae, 2024).

А. Квасневський є членом впливових міжнародних організацій. Зокрема, він належить до одного з глобальних think tank'ів та організації масонського типу Більдерберзького клубу, до якого вступають тільки за запрошенням. З польських політиків і бізнесменів до неї належать Р. Сікорський, Г. Сухоцька, А. Олеховський. У 2005 р. його кандидатура обговорювалася як можливого кандидата на генерального секретаря НАТО.

Протягом багатьох років експрезидент Польщі займався лобіюванням інтересів України на міжнародній арені. А. Квасневський належав до лобістської групи «Габсбург», створеної П. Манафортом, та займався лобіюванням українських інтересів у США (Aleksander Kwaśniewski lobbował, 2018). Згідно з оцінками Інституту світової політики (Київ), А. Квасневський визнавався найкращим лобістом України. При цьому враховувалися критерії постійного залучення до української тематики; промотування України з міжнародних трибун, зокрема під час міжнародних конференцій, на шпальтах закордонної преси; та помітного сприяння європейській

інтеграції України. Слід зазначити, що до згаданого рейтингу увійшли також польські політики Б. Коморовський, Р. Сікорський, П. Коваль, П. Залевський (Рейтинг «ТОП-10 лобістів», 2014).

Після перемоги Д. Трампа на виборах президента США А. Квасневський висунув пропозицію, щоб А. Дуда, який мав непогані відносини з новообраним главою держави, здійснив «останню місію», якою було б виконання його обов'язку перед Польщею, Україною і регіоном, тобто надати йому правдиву інформацію про ситуацію і не допустити залежності від ілюзій чи наївності (Trump świętuje, 2024).

Близько співпрацює польський експрезидент зі створеною В. Пінчуком, зятем Л. Кучми, Ялтинською Європейською Стратегією, з 2010 р. очолює керівництво організації. В січні 2024 р. А. Квасневський увійшов до складу робочої групи при адміністрації президента України до справ безпеки та інтеграції з НАТО, яку очолювали А. Єрмак і А. Расмуссен. Метою діяльності групи є опрацювання системних рішень стосовно інтеграції до Північно-Атлантичного альянсу. До групи також увійшли Б. Джонсон, Х. Клінтон, С. Марін, В. Кларк, К. Більд і М. Белька (Kwaśniewski i Belka, 2024).

А. Квасневський переконаний, що з різних варіантів завершення російсько-української війни заморожений конфлікт був би найгіршим розв'язанням: «Це не є мир, це є лише заморожена війна, яка, на мою думку, буде діяти на користь Путіна: дає йому час на перегруповування армії, на виробництво більшої кількості зброї, а для України це фатальне повідомлення, оскільки Україна не матиме повернутих територій, не зможе думати про своє майбутнє, ніколи не знатиме, коли ця війна може бути розморожена» (Ketlerienė, 2024).

Соціологічні опитування 2018 р. засвідчили, що А. Квасневський має найвищий рейтинг серед президентів Польщі, набравши 36%, тоді як 25% не змогли визначитися, 11% має Л. Качинський, 11% – А. Дуда, 7% – Л. Валенса, 4% – Б. Коморовський і 1% – В. Ярузельський (Polacy wybrali, 2018). Дружина А. Квасневського – Йоланта, впевнено лідирує у рейтингу перших дам, набравши 51%, тоді як Агата Корнгаузер-Дуда має 11%, Марія Качинська – 10%, Анна Коморовська – 2%, Данута Валенса – 1%, не змогли визначитися – 24% (Najlepsza Pierwsza Dama, 2018).

Президентура А. Квасневського вирізняється порівняно з правліннями інших глав держави III Речі Посполитої. За його каденції ухвалено нову Конституцію, Польща вступила в ЄС і НАТО. А. Квасневський один з небагатьох президентів, який двічі обирався на посаду, причому перший раз переміг на виборах Нобелівського лауреата і лідера легендарної «Солідарності» Л. Валенсу. Успіхи А. Квасневського зумовлені як глобальною міжнародною атмосферою 90-х – початку 00-х років, тобто домінуванням Заходу і ліберально-демократичних настроїв після перемоги у Холодній війні, розпадом соціалістичного табору і слабкістю Росії, так і особистими якостями лідера, зокрема харизмою, толерантністю, вмінням виступати понад партійними поділами. Започатковані А. Квасневським ініціативи, як-от запрошення України до групи центрально-європейських держав, підтримка реформ і демократизації, лобіювання вступу до НАТО і ЄС, декларація про примирення, побудова нафтопроводу Одеса-Ілданськ, щорічний економічний форум в Жешові, створення польсько-українського військового підрозділу, залишаються актуальними.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Звільніть серця від отрути. Лист Івана Павла II напередодні відзначення 60 річниці волинської трагедії. (2009). *Волинь: дві пам'яті. Збірка статей, опублікованих у «Газеті виборчій»*. Київ; Варшава: Дух і Літера; Об'єднання українців у Польщі, 117–119.

Мир між народами є можливим. Лист польських та українських єпископів про взаємне поєднання. (2009). *Волинь: дві пам'яті. Збірка статей, опублікованих у «Газеті виборчій»*. Київ; Варшава: Дух і Літера; Об'єднання українців у Польщі, 2009, 185–190.

Рейтинг «ТОП-10 лобістів України у світі». (2014). <https://iwp.org.ua/publication/rejtyng-top-10-lobistiv-ukrayiny-u-sviti>.

«Я пообіцяв Януковичу, що оголошу його винним у кровопролитті». Спогади Квасневського про Майдан. (2023). <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/11/21/7173918>.

Archiwum Prezydenta RP (APRP). Zespół Informacji i Komunikacji Społecznej. Sygn. 420 / 3. t.2. K. 74. Spotkanie Prezydenta RP z Premierem Ukrainy.

APRP. Zespół Informacji i Komunikacji Społecznej. Sygn. 420 / 3. t.5. K. 111. Prezydent RP przyjął Ministra Kultury i Sztuki Ukrainy.

APRP. Zespół Informacji i Komunikacji Społecznej. Sygn. 420 / 3. t.3. K. 89. Posiedzenie Komitetu Konsultacyjnego Prezydentów Polski i Ukrainy we Lwowie.

Les Archives de l'Institut Littéraire a Paris (AILP). Les Coupures de Presse (CP). 1996. Vol. 1. P. 59. Rosolak, E. (1996). Zagraniczny chrzest prezydenta. *Trybuna*, 12. 15.01.1996.

AILP. CP. 1996. Vol. 2. P. 360. Krzemień, E. (1996). Zapraszamy Ukrainę. *Gazeta Wyborcza*, 8–9. 06.1996.

AILP. CP. 1996. Vol. 3. P. 649. Rozmowa o wschodnich sąsiadach. (1996). *Gazeta Wyborcza*, 7–8.12.1996.

AILP. CP. 1997. Vol. 2. P. 258. Nowosad, A. (1997). Woda wylana na szable. *Nowy Dziennik*, 22.05.1997, 1, 16.

AILP. CP. 1997. Vol. 2. P. 260. Orzeł z Tryzubem. (1997). *Gazeta Wyborcza*, 118. 22.05.1997, 1.

AILP. CP. 1997. Vol. 2. P. 285. Lipiński, Z. (1997). Deklaracja hańby. *Myśl Polska*. 1.06.1997.

AILP. CP. 1997. Vol. 2. P. 304. Urbanowicz, J. (1997). Znak pokoju. Dalsza integracja Europy jest niemożliwa bez przewyciężenia historycznych uprzedzeń. *Wprost*. 25.05.1997, 86, 88.

AILP. CP. 1997. Vol. 2. P. 304. Wspólne oświadczenie prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy o porozumieniu i pojednaniu podpisane w Kijowie 21.V. 1997 r. (1997). *Dziennik Związkowy*. 13–15 VI 1997, 17.

AILP. Wł. Żeleński. *List J.Giedroycia do Wł.Żeleńskiego*. Maisons-Laffitte, 5 VI 1997. Aleksander Kwaśniewski lobbował w USA na rzecz Ukrainy? Miał należeć do “grupy Habsburg” Paula Manaforta. (2018). <https://wiadomosci.wp.pl/aleksander-kwasniewski-lobbowal-w-usa-na-rzecz-ukrainy-mial-nalezec-do-grupy-habsburg-paula-manaforta-6295506456946817a>.

Dębski W.S. (1997) Pierwsze umowy. *Trybuna*, 117. 21.05.1997.

Fundacja Amicus Europae. (2024). <https://kwasniewskialeksander.pl/dzialalnosc-prezydenta/fundacja-amicus-europae>.

Otwarcie międzynarodowej konferencji “Polska – jej sąsiedzi i jej mniejszości”. (2000). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/otwarcie-miedzynarodowej-konferencji-polska-jej-sasiedzi-i-jej-mniejszosci,33875,archive>.

Informacja o Komitecie Konsultacyjnym Prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy. (1993). *Між cycідamu / Міędzy sąsiadami*, 3, 156.

Ketlerienė A. Kwaśniewski: zamrożony konflikt byłby fatalnym rozwiązaniem dla Ukrainy. (2024). <https://www.lrt.lt/pl/wiadomosci/1261/2425459/kwasniewski-zamrozony-konflikt-byly-fatalnym-rozwiazaniem-dla-ukrainy>.

Komunikat z posiedzenia Komitetu Konsultacyjnego Prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy. (1993). *Між cycідamu / Міędzy sąsiadami*, 3, 156–158.

Kwaśniewski A. (2005). Polska polityka wschodnia. *Polska polityka wschodnia. Materiały konferencji zorganizowanej w dniach 28–29 października 2005 roku we Wrocławiu*. Wrocław: Kolegium Europy Wschodniej, 13–15.

Kwaśniewski i Belka członkami grupy roboczej ds. integracji Ukrainy z NATO (2024). <https://www.pap.pl/aktualnosci/kwasniewski-i-belka-czlonkami-grupy-roboczej-ds-integracji-ukrainy-z-nato>.

Najlepsza Pierwsza Dama niepodległej Polski. Nasz sondaż. (2018). <https://opinie.wp.pl/najlepsza-pierwsza-dama-niepodleglej-polski-nasz-sondaz-6285366631860353g/1>.

Polacy wybrali najlepszego prezydenta III RP. Olbrzymia przewaga. (2018). <https://wiadomosci.wp.pl/polacy-wybrali-najlepszego-prezydenta-iii-rp-olbrzymia-przewaga-6247867594126977a>.

Polsko-Ukraiński Szczyt Gospodarczy w Rzeszowie. (1998). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/polsko-ukrainski-szczyt-gospodarczy-w-rzeszowie,32525,archive>.

Prezydenci Aleksander Kwaśniewski i Leonid Kuczma na II szczycie gospodarczym Polska – Ukraina w Rzeszowie. (1999). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/prezydenci-aleksander-kwasniewski-i-leonid-kuczma-na-ii-szczycie-gospodarczym-polska-ukraina-w-rzeszowie,32944,archive>.

Prezydenci Polski i Ukrainy odsłoniли Pomnik Więźniów Obozu w Jaworznie (1998). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/prezydenci-polski-i-ukrainy-odslonili-pomnik-wiezniow-obozu-w-jaworznie,32524,archive>.

Prezydent RP Aleksander Kwaśniewski wziął udział w konferencji “Zapobieganie konfliktom etnicznym w Europie...” (2000). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/preezydent-rp-aleksander-kwasniewski-wzial-udzial-w-konferencji-zapobieganie-konfliktom-etnicznym-w-europie,34036,archive>.

Prezydent RP i Prezydent Ukrainy wzięli udział w Szczycie Gospodarczym Polsko-Ukraińskim (2000). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/prezydent-rp-i-prezydent-ukrainy-wzieli-udzial-w-szczycie-gospodarczym-polsko-ukrainskim,33752,archive>.

Przewyciężyć gorycz. Wspólne oświadczenie prezydentów Polski i Ukrainy o porozumieniu i pojednaniu (1997). *Gazeta Wyborcza*, 118. 22.05.1997, 9.

Rozmowa z prezydentem Aleksandrem Kwaśniewskim. Rozmawiał B.Osadcuk (1997). *Dziennik Kijowski*, 4 (59). Luty 1997, 1, 3.

Spotkanie z grupą młodzieży polskiej i ukraińskiej (1997). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/spotkanie-z-grupa-mlodziezy-polskiej-i-ukrainskiej,32219,archive>.

Statement by Aleksander Kwasniewski, President of the Republic of Poland at the Conference “Coexistence of nations and...” (1997). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/statement-by-aleksander-kwasniewski-president-of-the-republic-of-poland-at-the-conference-coexistence-of-nations-and,32286,archive>.

Szczyt Prezydentów Europy Środkowej we Lwowie. (1999). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/szczyt-prezydentow-europy-srodkowej-we-lwowie,32996,archive>.

Trump świętuje. Kwaśniewski spodziewa się kłopotów. (2024). <https://wiadomosci.wp.pl/trump-swietuje-kwasniewski-spodziewa-sie-kopotow-7089697446968064a>.

Wizyta na medal. Kwaśniewski: Stosunki Polski i Ukrainy są ważne i dla nas i dla Europy. (1997). *Sztandar Młodych*, 98. 21.05.1997.

Wizyta państwowa na Ukrainie. (1997). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/wizyta-panstwowa-na-ukrainie,32205,archive>.

Wizyta państwowa na Ukrainie. (1997). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/wizyta-panstwowa-na-ukrainie,32204,archive>.

Wizyta państwowa na Ukrainie. (1997). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/wizyta-panstwowa-na-ukrainie,32203,archive>.

Wystąpienie Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego na III polsko – ukraińskim szczycie gospodarczym Rzeszów, 26 maja. (2000). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/wystapienie-prezydenta-rp-aleksandra-kwasniewskiego-na-iii-polsko-ukrainskim-szczycie-gospodarczym-rzeszow-26-maja,33753,archive>.

Wywiad dla mediów ukraińskich. (1997). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/wywiad-dla-mediow-ukrainskich,32209,archive>.

Zakład Narodowy i.Ossolińskich (ZNiO). Dział rękopisów (DR). Akc. 115/06. Npgn. Fax. Katolicka Agencja Informacyjna. Jan Paweł II wystosował list z okazji 60. rocznicy wydarzeń na Wołyniu. 08-07-2003, 2.

ZNiO. DR. Akc. 115/06. Npgn. Jan Nowak-Jeziorański. Fax. 08/07/03.

REFERENCES

- Archiwum Prezydenta RP (APRP). Zespół Informacji i Komunikacji Społecznej. Sygn. 420 / 3. t.2. K. 74. Spotkanie Prezydenta RP z Premierem Ukrainy (in Polish).
- APRP. Zespół Informacji i Komunikacji Społecznej. Sygn. 420 / 3. t.5. K. 111. Prezydent RP przyjął Ministra Kultury i Sztuki Ukrainy (in Polish).
- APRP. Zespół Informacji i Komunikacji Społecznej. Sygn. 420/3. t.3. K. 89. Posiedzenie Komitetu Konsultacyjnego Prezydentów Polski i Ukrainy we Lwowie (in Polish).
- Les Archives de l'Institut Litteraire a Paris (AILP). Les Coupures de Presse (CP). 1996. Vol. 1. P. 59. Rosolak, E. (1996). Zagraniczny chrzest prezydenta. *Trybuna*. № 12. 15.01.1996 (in Polish).
- AILP. CP. 1996. Vol. 2. P. 360. Krzemień, E. (1996). Zapraszamy Ukrainę. *Gazeta Wyborcza*. 8–9. 06.1996 (in Polish).
- AILP. CP. 1996. Vol. 3. P. 649. Rozmowa o wschodnich sąsiadach. (1996). *Gazeta Wyborcza*. 7–8. 12.1996 (in Polish).
- AILP. CP. 1997. Vol. 2. P. 258. Nowosad, A. (1997) Woda wylana na szable. *Nowy Dziennik*. 22.05.1997. S. 1, 16 (in Polish).
- AILP. CP. 1997. Vol. 2. P. 260. Orzeł z Tryzubem. (1997) *Gazeta Wyborcza*. № 118. 22.05.1997. S. 1 (in Polish).
- AILP. CP. 1997. Vol. 2. P. 285. Lipiński, Z. (1997). Deklaracja hańby. *Myśl Polska*. 1.06.1997 (in Polish).
- AILP. CP. 1997. Vol. 2. P. 304. Urbanowicz, J. (1997) Znak pokoju Dalsza integracja Europy jest niemożliwa bez przewyciężenia historycznych uprzedzeń. *Wprost*. 25.05.1997, 86, 88 (in Polish).
- AILP. CP. 1997. Vol. 2. P. 304. Wspólne oświadczenie prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy o porozumieniu i pojednaniu podpisane w Kijowie 21.V. 1997 r. (1997) *Dziennik Związkowy*. 13–15 VI 1997, 17 (in Polish).
- AILP. Wł. Żeleński. *List J. Giedroycia do Wł. Żeleńskiego*. Maisons-Laffitte, 5 VI 1997 (in Polish).
- Aleksander Kwaśniewski lobbował w USA na rzecz Ukrainy? Miał należeć do “grupy Habsburg” Paula Manafort. (2018). <https://wiadomosci.wp.pl/aleksander-kwasniewski-lobbowal-w-usa-na-rzecz-ukrainy-mial-nalezec-do-grupy-habsburg-paula-manaforta-6295506456946817a> (in Polish).
- Dębski W.S. (1997) Pierwsze umowy. *Trybuna*. № 117. 21.05.1997 (in Polish).
- Fundacja Amicus Europae. (2024). <https://kwasniewskialeksander.pl/dzialalnosc-prezydenta/fundacja-amicus-europae> (in Polish).
- Informacja o Komitecie Konsultacyjnym Prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy. (1993). *Між сусідями / Między sąsiadami*. № 3. Kraków, 156 (in Polish).
- “Іа пообітсиав Януковичу, шхо оholoshu yoho vynnym u krovoprolytti”. Spohady Kvasnevskoho pro Maidan. (2023). [tps://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/11/21/7173918](https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/11/21/7173918) (in Ukrainian).
- Ketlerienė A. Kwaśniewski: zamrożony konflikt byłby fatalnym rozwiązaniem dla Ukrainy. (2024). <https://www.lrt.lt/pl/wiadomosci/1261/2425459/kwasniewski-zamrozony-konflikt-bylyby-fatalnym-rozwiazaniem-dla-ukrainy> (in Polish).

Komunikat z posiedzenia Komitetu Konsultacyjnego Prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy. (1993). *Між сусідами / Między sąsiadami*. № 3. Kraków, 1993, 156–158 (in Polish).

Kwaśniewski A. Polska polityka wschodnia. *Polska polityka wschodnia. Materiały konferencji zorganizowanej w dniach 28-29 października 2005 roku we Wrocławiu*. Wrocław: Kolegium Europy Wschodniej, 2005, 13–15 (in Polish).

Kwaśniewski i Belka członkami grupy roboczej ds. integracji Ukrainy z NATO. (2024). <https://www.pap.pl/aktualnosci/kwasniewski-i-belka-czlonkami-grupy-roboczej-ds-integracji-ukrainy-z-nato> (in Polish).

Myr mizh narodamy ye mozhlyvym. (2009). Lyst polskykh ta ukrainskykh yepyskopiv pro vzaiemne poiednannia. *Volyn: dvi pam'iaty. Zbirka statei, opublikovanykh u "Hazeti vyborchii" / Per. z pol. / Uporiadnyk M.Voitsekhovskiy*. Kyiv; Varshchava: Dukh i Litera; Ob'iednannia ukraintsiiv u Polshchi, 2009, 185–190 (in Ukrainian).

Najlepsza Pierwsza Dama niepodległej Polski. Nasz sondaż. (2018). <https://opinie.wp.pl/najlepsza-pierwsza-dama-niepodleglej-polski-nasz-sondaz-6285366631860353g/1> (in Polish).

Otwarcie międzynarodowej konferencji “Polska – jej sąsiedzi i jej mniejszości”. (2000). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/otwarcie-miedzynarodowej-konferencji-polska-jej-sasiedzi-i-jej-mniejszosci,33875,archive> (in Polish).

Polacy wybrali najlepszego prezydenta III RP. Olbrzymia przewaga. (2018). <https://wiadomosci.wp.pl/polacy-wybrali-najlepszego-prezydenta-iii-rp-olbrzymia-przewaga-6247867594126977a> (in Polish).

Polsko-Ukraiński Szczyt Gospodarczy w Rzeszowie. (1998). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/polsko-ukrainski-szczyt-gospodarczy-w-rzeszowie,32525,archive> (in Polish).

Prezydenci Aleksander Kwaśniewski i Leonid Kuczma na II szczycie gospodarczym Polska – Ukraina w Rzeszowie. (1999). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/prezydenci-aleksander-kwasniewski-i-leonid-kuczma-na-ii-szczycie-gospodarczym-polska-ukraina-w-rzeszowie,32944,archive> (in Polish).

Prezydenci Polski i Ukrainy odsłoniли Pomnik Więźniów Obozu w Jaworznie. (1998). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/prezydenci-polski-i-ukrainy-odslonili-pomnik-wiezniow-obozu-w-jaworznie,32524,archive> (in Polish).

Prezydent RP Aleksander Kwaśniewski wziął udział w konferencji “Zapobieganie konfliktom etnicznym w Europie...” (2000). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/preezydent-rp-aleksander-kwasniewski-wzial-udzial-w-konferencji-zapobieganie-konfliktom-etnicznym-w-europie,34036,archive> (in Polish).

Prezydent RP i Prezydent Ukrainy wzięli udział w Szczycie Gospodarczym Polsko-Ukraińskim. (2000). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/prezydent-rp-i-prezydent>

ukrainy-wzieli-udzial-w-szczycie-gospodarczym-polsko-ukrainskim,33752,archive (in Polish).

Przezwyciężyć gorycz. Wspólne oświadczenie prezydentów Polski i Ukrainy o porozumieniu i pojednaniu. (1997). *Gazeta Wyborcza*. № 118. 22.05.1997, 9 (in Polish).

Rozmowa z prezydentem Aleksandrem Kwaśniewskim. Rozmawiał B.Osadczuk. (1997). *Dziennik Kijowski*. № 4 (59). Luty 1997, 1, 3 (in Polish).

Reitynh “TOP-10 lobistiv Ukrainy u sviti”. (2014). URL: <https://iwp.org.ua/publication/rejtyng-top-10-lobistiv-ukrayiny-u-sviti> (in Ukrainian).

Spotkanie z grupą młodzieży polskiej i ukraińskiej. (1997). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/spotkanie-z-grupa-mlodziezy-polskiej-i-ukrainskiej,32219,archive> (in Polish).

Statement by Aleksander Kwasniewski, President of the Republic of Poland at the Conference “Coexistence of nations and...” (1997). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/statement-by-aleksander-kwasniewski-president-of-the-republic-of-poland-at-the-conference-coexistence-of-nations-and,32286,archive>.

Szczyt Prezydentów Europy Środkowej we Lwowie. (1999). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/szczyt-prezydentow-europy-srodkowej-we-lwowie,32996,archive> (in Polish).

Trump świętuje. Kwaśniewski spodziewa się kłopotów. (2024). <https://wiadomosci.wp.pl/trump-swietuje-kwasniewski-spodziewa-sie-klopotow-7089697446968064a> (in Polish).

Wizyta na medal. Kwaśniewski: Stosunki Polski i Ukrainy są ważne i dla nas i dla Europy. (1997). *Sztandar Młodych*. № 98. 21.05.1997 (in Polish).

Wizyta państwowa na Ukrainie. (1997). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/wizyta-panstwowa-na-ukrainie,32205,archive> (in Polish).

Wizyta państwowa na Ukrainie. (1997). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/wizyta-panstwowa-na-ukrainie,32204,archive> (in Polish).

Wizyta państwowa na Ukrainie. (1997). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/wizyta-panstwowa-na-ukrainie,32203,archive> (in Polish).

Wystąpienie Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego na III polsko – ukraińskim szczycie gospodarczym Rzeszów, 26 maja. (2000). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/wystapienie-prezydenta-rp-aleksandra-kwasniewskiego-na-iii-polsko-ukrainskim-szczycie-gospodarczym-rzeszow-26-maja,33753,archive> (in Polish).

Wywiad dla mediów ukraińskich. (1997). <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/wywiad-dla-mediow-ukrainskich,32209,archive> (in Polish).

Zakład Narodowy i.Ossolińskich (ZNiO). Dział rękopisów (DR). Akc. 115/06. Npgn. Fax. *Katolicka Agencja Informacyjna*. Jan Paweł II wystosował list z okazji 60. rocznicy wydarzeń na Wołyniu. 08–07–2003, 2 (in Polish).

ZNiO. DR. Akc. 115/06. Npgn. Jan Nowak-Jeziorański. Fax. 08/07/03 (in Polish).

Zvilnit sertsia vid otruty. (2009). Lyst Ivana Pavla II naperedodni vidznachennia 60 richnytsi volynskoi trahedii. *Volyn: dvi pam'iaty. Zbirka statei, opublikovanykh u "Hazeti vyborchii" / Per. z pol. / Uporiadnyk M. Voitsekhovskiyi*. Kyiv; Varshchava: Dukh i Litera; Ob'iednannia ukraintsiv u Polshchi, 2009, 117–119 (in Ukrainian).

Mykola GENYK

Ph.D. (History)

Associate Professor of the Department of Political Institutions and Processes

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5716-8299>

e-mail: mykola.genyk@ukr.net

LOBBYING UKRAINE'S INTERESTS IN THE POLITICAL ACTIVITIES OF ALEKSANDER KWASNIEWSKI

The implementation of the principles of Polish-Ukrainian reconciliation devised by emigrant circles in the practical plane of interstate relations is perhaps one of the most important stages of the reconciliation process itself. Politicians, statesmen and governments have been playing a key role in this. Much of the credit for the Polish-Ukrainian rapprochement goes to the Polish politician, journalist and public figure Aleksander Kwasniewski. The concept of Polish-Ukrainian cooperation in A. Kwasniewski's political thought has included several elements: advocating the crucial importance of the Warsaw-Kyiv axis for the security of the whole region of East and Central Europe, resolving historical disputes, liberalizing policies towards national minorities, achieving reconciliation, and lobbying for Ukraine's European integration and economic aspirations.

The normalization of Polish-Ukrainian relations, the institutionalization of bilateral reconciliation and the advocacy of Ukraine's interests in the international arena have become important areas of Alexander Kwasniewski's activities. During his two presidential terms, he initiated a number of bilateral projects in the political and economic spheres. A. Kwasniewski took part in resolving the 2004 internal Ukrainian crisis, and currently serves as an adviser to Ukrainian political institutions and an expert in bilateral cooperation. He has been repeatedly recognized as the best lobbyist for Ukraine in the international arena. In the context of Polish-Ukrainian cooperation, A. Kwasniewski's presidency stands out among the presidencies of other heads of state of the Third Rzeczpospolita. During his term, a new Constitution was adopted, and Poland joined the EU and NATO. The initiatives launched by A. Kwasniewski: inviting Ukraine to join the group of Central European states, supporting reforms and democratization, lobbying for NATO and EU membership, the declaration of reconciliation, the construction of the Odesa-Gdansk oil pipeline, the annual economic forum in Rzeszow, and the creation of a Polish-Ukrainian military unit, have lost none of their relevance in the current situation.

Keywords: Polish-Ukrainian relations, Polish-Ukrainian reconciliation, Aleksander Kwasniewski, lobbying.